

Роман КОРСАК,

доктор історичних наук, професор кафедри туристичної інфраструктури і сервісу ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Україна, Ужгород), korsakr@inbox.ru

ІНСТИТУЦІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИЗМУ У ЄС: ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто політику Європейського Союзу в туристичній індустрії. Аналізуються законодавчі акти, що регламентують туристську діяльність країн-учасниць та практика створення національних туристських адміністрацій, які сприяють розвитку туристичної галузі країн. Окремо оцінено можливість співпраці, використання досвіду Європейського Союзу Україною.

Ключові слова: туризм, Європейський Союз, політика в галузі туризму, національні туристські адміністрації, співробітництво.

Лит. 12.

Roman KORSAK,

PhD hab. (History), Professor of tourism infrastructure and services department, Uzhgorod National University (Ukraine, Uzhgorod), korsakr@inbox.ru

INSTITUTIONAL TOURISM ORGANIZATION IN THE EU: IN THE PRACTICE OF UKRAINE

The article deals with EU policy in the tourism. Analyzed legislation governing tourist activities of the participating countries, the practice of creating national tourism administrations that promote the development of the tourism industry. Separately, estimated to collaborate, using the experience of the European Union by Ukraine.

Keywords: tourism The European Union tourist industry, policy, national tourist administrations, collaboration.

Ref. 12.

Роман КОРСАК,

доктор исторических наук, профессор кафедры туристической инфраструктуры и сервиса ГВУЗ «Ужгородский национальный университет» (Украина, Ужгород), korsakr@inbox.ru

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИЗМА В ЄС: ПРАКТИКА ПРИМЕНЕННЯ В УКРАЇНІ

В статье рассмотрено политику Европейского Союза в туристической индустрии. Анализируются законодательные акты, регламентирующие туристскую деятельность стран-участниц и практика создания национальных туристских администраций, которые способствуют развитию туристической отрасли стран. Отдельно оценены возможности сотрудничества, использования опыта Европейского Союза для Украины.

Ключевые слова: туризм, Европейский Союз, политика в области туризма, национальные туристские администрации, сотрудничество.

Лит. 12.

Постановка проблеми. Перші спроби щодо розвитку організованого туризму у країнах ЄС беруть початок у XIX ст. Сьогодні традиційними лідерами за кількістю відвідувань туристів у Європі є західні країни, а саме Франція, Іспанія, Італія, Велика Британія.

Аналіз досліджень. Дослідженню організації туризму в країнах ЄС присвячено праці таких вітчизняних учених В. Кифяка [8], П. Масляка [9], Б. Дубовика [7], В. Воскресенського [3], Н. Василюха [1], С. Волков і О. Попкова [2], Ю. Дмитрієвський [6] та інші.

Виклад основного матеріалу. Що ж стосується досвіду організації туризму в Європейському Союзі (ЄС), то необхідно відзначити, що ЄС є найбільшим у світі економічним і політичним інте-

граційним об'єднанням і займає позиції одного з лідерів міжнародного туризму. Він створює та впроваджує програми щодо розвитку туристичної галузі і цим збагачуючи себе у сфері економіки. Зокрема, пріоритетами у країнах ЄС є поліпшення соціальних умов та зайнятості населення, підвищення якості наданих турпослуг, захист прав споживачів. Окремо було взято курс на європейському ринку щодо туристського продукту, який повинен не лише відповідати високій якості, але й бути екологічно безпечним.

Близьке сусідство з країнами ЄС дозволило Україні лише недавно взяти чіткий курс на розвиток туристичної індустрії. Хоча в Україні зосереджені потужні джерела для формування і становлення туризму, найбільшою проблемою все ж таки залишається відсутність та формування адекватної туристичної політики. Зважаючи на те, що туризм є пріоритетною сферою нашої країни, саме його розвиток визначає спеціалізацію країни у майбутньому. Загалом співпраця з країнами Європейського Союзу та використання їхнього досвіду у галузі туризму сприятиме успіху та допоможе Україні сформувати свою політику у сфері туризму, розробити законодавчо-нормативну базу, яка б відповідала нормам та стандартам ЄС.

Однак слід зазначити: незважаючи на всю важливість індустрії туризму для європейської економіки, у межах Європейського Союзу не існує офіційного інституту, що займається окремо питаннями розвитку туризму в країнах-учасниках. Це завдання виконує вищий орган виконавчої влади Європейського Союзу – Європейська комісія. Вона через діяльність структурних фондів здійснює заходи щодо розвитку туризму в країнах ЄС. Структурні фонди є джерелом інвестування в індустрію туризму найменш розвинених європейських регіонів, до яких належить група країн Центральної та Східної Європи. До основних структурних фондів Європейського Союзу, що надають активну допомогу у розвитку туризму слід зарахувати наступні: Європейський фонд регіонального розвитку; Європейський соціальний фонд; Європейський фонд управління сільським господарством; Європейська комісія подорожей; Європейський інвестиційний банк та ін. [12, 21].

Європейський фонд регіонального розвитку фінансує проекти з розвитку інфраструктури, вкладає інвестиції у створення нових робочих місць та реалізацію проектів розвитку окремих територій, надає фінансову допомогу малим підприємствам. Його діяльність охоплює багато сфер: транспорт, комунікаційні технології, дослідження та інновації, соціальну інфраструктуру, професійну підготовку, структурне перепрофілювання економіки міст і сільської місцевості та ін.

У реалізації політики зайнятості населення в туристській сфері важливу роль відіграє Європейський соціальний фонд. Він фінансує проекти, спрямовані на підвищення кваліфікації і перепідготовку кадрів, з метою зростання продуктивності праці. У рамках діяльності цього фонду здійснюється також стимулювання діяльності малих туристичних підприємств в країнах Європейського Союзу. Ці дії, сприятливо позначаються на підвищенні економічної активності та збільшенні рівня зайнятості населення [4, 39; 12, 21].

Європейський фонд управління сільським господарством фінансує заходи з розвитку сільської місцевості та здійснює допомогу населенню, зайнятого в натуральному виробництві, у тому числі сприяє розвитку агро- та екотуризму.

Окремо потрібно згадати таку некомерційну організацію, як Європейська комісія подорожей, членами якої є 39 національних туристських організацій країн Європи. Основна роль Європейської комісії подорожей полягає у розвитку туризму як в окремих регіонах континенту, так і у всій Європі [4, 40].

Основними законодавчими актами, що регулюють питання європейської політики в області туризму, є:

- резолюція конференції «Майбутнє європейського туризму», прийнята у травні 2002 р. в Брюсселі;
- Лісабонська стратегія в області розвитку туризму і збільшення зайнятості (лютий 2005 р.);
- прикінцеві положення Конференції зі сталого розвитку європейського туризму та оновлення туристської політики (квітень 2005 р., Брюссель);
- доповідь Групи сталого розвитку туризму (2006 р., Брюссель);
- прикінцеві положення Конференції міністрів туризму, що проводилася в Потсдамі в травні 2007 р.;

– Повістка з питань сталого розвитку та конкурентоспроможності європейського туризму, прийнята Європейською комісією у жовтні 2007 р. на Європейському туристичному форумі у Алгарве, Португалія [12, 34–67; 4, 41].

Перераховані вище документи відіграють координуючу роль у процесі розвитку туризму у країнах ЄС. Таким чином, це означає, що ЄС активно координуючи туристську діяльність, не втручається у національну політику кожної з країн-учасниць, залишаючи останнім повну свободу дій у процесі створення і просування своїх національних туристських продуктів на міжнародний ринок туристських товарів і послуг.

ЄС визначає основні принципи вирішення проблем для забезпечення рівня росту туризму в цих країнах:

– захист туристів і їхнього вільного пересування, що включає спрощення поліцейського і митного контролю на границях, підвищення безпеки туристів і захист їх від несумлінної реклами, гармонізацію політики страхування туристів, інформування про їхні соціальні права;

– гармонізація правил діяльності в індустрії туризму: гармонізації податкової політики в різних країнах ЄС, взаємного визнання рівня кваліфікації і дипломів професійної підготовки;

– регіональний розвиток туризму з метою його просування у менш розвинені регіони Союзу, що мають туристський потенціал [2, 8–16].

Загалом туристський успіх країн-учасниць ЄС на міжнародному туристському ринку можна пояснити не скільки успішною політикою на загальноєвропейському рівні, скільки грамотною політикою країн-учасниць у галузі розвитку і просування національних турпродуктів на місцевому рівні. У більшості країн-учасниць ЄС, за рідкісним винятком, сформувалася практика створення Національних туристських адміністрацій (НТА), які займаються розробкою національних програм розвитку туризму. Дані туристські адміністрації можуть по-різному називатися (Turespaña – в Іспанії, British Tourist Authority – у Великобританії, ENIT – в Італії, Maison de la France – у Франції тощо), але характер і сутність функціонування даних національних інститутів досить схожа. Саме НТА займаються розробкою і просуванням нових туристських продуктів на міжнародний туристський ринок.

Для прикладу, діяльність у сфері туризму для країн ЄС можна охарактеризувати детальніше через законодавчі акти. Зокрема у лютому 2005 р. Європейська комісія розпочала реалізацію так званої «Лісабонської стратегії», яка зосереджена на вирішенні двох найважливіших завдань: забезпечення стійких темпів зростання туризму та підвищення рівня зайнятості у туристичній сфері. Також ця стратегія означала те, що створюються нові умови для подальшої інтеграції ЄС, спрощуються механізми прийняття рішень всередині ЄС, вперше в історії створюється повноцінна єдина європейська (в рамках ЄС) дипломатична служба, розширюються повноваження Європейського парламенту [10].

Лісабонський договір вніс зміни у діючі угоди про ЄС (Римський договір 1957 р.; Маастрихтська угода 1992 р.; Договір про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії 1957 р.) з метою реформування системи управління ЄС, спрощує систему колективних органів управління ЄС, принципи і порядок їх роботи, робить їхню діяльність більш прозорою. Важливим елементом Лісабонського договору є те, що набула юридичної сили Хартія прав європейських громадян [10].

Стратегією були визначені основні цілі, згідно з якими повинна розвиватися туристська індустрія європейського співтовариства: забезпечення стійкості туризму; громадська освіта; забезпечення зайнятості населення; соціальна орієнтація туризму.

Під стійким туризмом Європейський економічний і соціальний комітет передбачає безпечний туризм, який забезпечує довгостроковий економічний розвиток приймаючих країн [10].

Однак вже у 2005 р. Рада Європи розглянула результати «Лісабонської стратегії» за 5 років і констатувала невиконання намічених цілей. Тому «Лісабонську стратегію» згодом замінила нова програма розвитку «Європа – 2020», що мала б забезпечити високий рівень зростання та зайнятості в ЄС. Як зазначили українські аналітики, основними складовими «Європи – 2020» є такі засади: створення так званого «інноваційного союзу», що відчинить двері науці та новим технологіям; покращення системи освіти; розвиток цифрового ринку та інтернету; перехід на ресурси відновлюваної енергії; покращення підприємницького середовища Євросоюзу.

Програма розвитку «Європа – 2020» має на меті забезпечити стабільність європейської економічної моделі у трьох вимірах. По-перше, в економічній площині: програма закладає у підвалини майбутньої економічної стратегії Європи принципи конкурентоздатності, інноваційності та економіки знань. По-друге, «Європа – 2020» спрямована на соціальну стабільність. Її мета – забезпечити європейців робочими місцями, для чого будуть розроблені спеціальні навчальні програми, а також досягнуто повної трудової рівності між жінками і чоловіками. По-третє, програма «Європа – 2020» має на меті забезпечити екологічну стабільність. Для цього слід здійснити перехід до нової екологічної економічної моделі, що матиме низький рівень викидів вуглекислого газу [10].

Сьогодні, Європейський Союз надає всеохопну допомогу, у тому числі і фінансову, в розвитку туристської інфраструктури країн-учасниць. Незважаючи на це, політика ЄС у галузі розвитку туризму будується на принципі повної самостійності самих країн-учасниць у питанні вибору вектора розвитку національної індустрії туризму. Численні програми міжрегіональної кооперації між країнами-учасниками ЄС з різним рівнем розвитку туристської інфраструктури допомагають країнам, які мають менш розвинену інфраструктуру, впроваджувати нові технології для підвищення конкурентоздатності їхнього туристського продукту, що позитивним чином позначається на динаміці туристських прибуттів у країни Європейського Союзу.

На нашу думку, владним органам України необхідно приділити більше уваги розвитку співпраці з країнами ЄС у галузі туризму, оскільки це дасть можливість просунути вітчизняні туристичні послуги на європейський ринок та підвищити їх конкурентоспроможність, залучитися до міжнародного інформаційного простору, отримати досвід туристичної діяльності успішних підприємств країн ЄС. Сьогодні Україна має всі можливості стати одним із провідних європейських туристичних центрів Європи, оскільки має відповідний туристично-рекреаційний потенціал [1, 160–165; 2, 8–16].

Співробітництво України з Чеською Республікою та країнами ЄС надасть можливість підвищити економічну ефективність національної туристичної сфери.

Зокрема, нашому уряду необхідно розв'язати наступні питання, які сприяли б співпраці України з ЧР та Європейським Союзом у туристичній галузі:

- спростити прикордонні та митні формальності в оформленні документів;
- сприяти підвищенню якості та вдосконалення туристичних послуг;
- розробити системи стандартизації та сертифікації підприємств туристичної сфери в Україні, які могли б відповідати міжнародним стандартам та нормам Європейського Союзу;
- здійснювати інвестиційну діяльність та надавати технічну допомогу з боку держав Європейського Союзу [5, 48–71];
- створити відповідну систему підготовки, перепідготовки, підбору персоналу та підвищення їх кваліфікації, який зайнятий у туристичній сфері України, шляхом навчання і стажування у країнах Європейського Союзу;
- популяризувати позитивний туристичний імідж України на європейському ринку [11, 106–137].

У сучасних умовах функціонування для туристичної галузі України важливо розширювати та зміцнювати співробітництво з країнами-членами Європейського Союзу, що сприяло б різноманітністю туристичних послуг, підвищило конкурентоспроможність туристичних підприємств. У цьому аспекті головним завданням є допомога з боку Європейського Союзу щодо залучення інвестицій в розширення та поліпшення туристичної й курортної інфраструктури України.

Висновки. Отже, співпраці України з ЄС у туристичній галузі можуть сприяти міжнародні семінари та наукові конференції за участю провідних фахівців у галузі туризму, вивчення досвіду організації туристичної діяльності країн ЄС, розроблення новацій у наданні туристичних послуг, формування відповідних до ЄС стандартів та норм обслуговування туристів. Також необхідно налагодити систему обміну досвідом на постійній основі з відповідними структурами ЄС, адаптувати вітчизняне законодавство у сфері туризму до відповідних норм ЄС, організувати систему сертифікації у туристичній галузі, розробити механізм запровадження міжнародних стандартів якості туристичних послуг на українському ринку туристичних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Василюха Н. В. Розвиток ринку туристичних послуг у контексті розвитку транскордонного співробітництва / Н. В. Василюха // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2010. – Вип. 3 – С. 160–165.
2. Волков С. К. Єдина політика Європейського Союзу в галузі туризму / С. К. Волков, О. Г. Попкова // Сучасна економіка : проблеми та рішення. – 2010. – №9 (9). – С. 8–16.
3. Воскресенський В. Ю. Міжнародний туризм : Навчальний посібник / В. Ю. Воскресенський. – М. : ЮНИТИ – ДАНА, 2006. – 255 с.
4. Гайдукевич Л. Туристська політика в розширеному Європейському Союзі / Л. Гайдукевич // Журнал міжнародного права і міжнародних відносин. – 2008. – №4. – С. 39–40.
5. Гонтаржевська Л. І. Ринок туристичних послуг в Україні / Л. І. Гонтаржевська. – Д. : Східний Видавничий дім, 2008. – 180с.
6. Дмитрієвський Ю. Д. Туристські райони світу : Навчальний посібник / Ю. Д. Дмитрієвський. – Смоленськ : СГУ, 2000. – 224 с.
7. Дубовик Б. Досвід міжнародної співпраці в рамках євро регіонів. Перспективи України / Б. Дубовик. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.uspishnaukraina.com.ua/uk/analytics/4/31.html>. – Дата звернення: 05.08.2005.
8. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Навчальний посібник / В. Ф. Кифяк. – Чернівці : Книги – XXI, 2003. – 300 с.
9. Масляк П. О. Рекреаційна географія. Навчальний посібник / П. О. Масляк. – К. : Знання, 2008. – 343 с.
10. «Лісабонську стратегію» має змінити нова програма розвитку «Європа 2020» [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://eu.prostir.ua/view/238694.html>. – Дата звернення: 18.01.2010.
11. Розвиток туристичного бізнесу регіону: Навчальний посібник / [за ред. доктора економічних наук, професора Школи І. М.]. – Чернівці : Книги – XXI, 2007. – 292 с.
12. Європейський Союз : політика, економіка, право : навч. посіб. / [за ред. Н. В. Антонюк, М. М. Микієвича]. – Львів, 2005. – 532 с.

REFERENCES

1. Vasylykha N. V. Rozvytok rynku turystychnykh posluh u konteksti rozvytku transkordonnoho spivrobitnytstva / N. V. Vasylykha // Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. – 2010. – Vyp. 3 – S. 160–165.
2. Volkov S. K. Yedyna polityka Yevropeiskoho soiuzu v haluzi turyzmu / S. K. Volkov, O. H. Popkova // Suchasna ekonomika : problemy ta rishennia. – 2010. – №9 (9). – S. 8–16.
3. Voskresenskyi V. Yu. Mizhnarodnyi turizm : Navchalnyi posibnyk / V. Yu. Voskresenskyi. – M. : YuNYTY – DANA, 2006. – 255 s.
4. Haidukevych L. Turystska polityka v rozshyrenomu Yevropeiskomu soiuzi / L. Haidukevych // Zhurnal mizhnarodnoho prava i mizhnarodnykh vidnosyn. – 2008. – №4. – S. 39–40.
5. Hontarzhavska L. I. Rynok turystychnykh posluh v Ukraini / L. I. Hontarzhavska. – D. : Skhidnyi Vydavnychiy dim, 2008. – 180s.
6. Dmytriiivskyi Yu. D. Turystski raiony svitu: Navchalnyi posibnyk / Yu. D. Dmytriiivskyi. – Smolensk : SHU, 2000. – 224 s.
7. Dubovyk B. Dosvid mizhnarodnoi spivpratsi v ramkakh yevrorehioniv. Perspektyvy Ukrainy / B. Dubovyk. – [Elektronnyi resurs] // Rezhym dostupu : <http://www.uspishnaukraina.com.ua/uk/analytics/4/31.html>. – Data zvernennia: 05.08.2005.
8. Kyfiak V. F. Orhanizatsiia turystychnoi diialnosti v Ukraini. Navchalnyi posibnyk / V. F. Kyfiak. – Chernivtsi : Knyhy-XXI, 2003. – 300 s.
9. Masliak P. O. Rekreatsiina heohrafiia. Navchalnyi posibnyk / P. O. Masliak. – K. : Znannia, 2008. – 343 s.
10. «Lisabonsku stratehiu» maie zminyty nova prohrama rozvytku «Ievropa 2020» [Elektronnyi resurs] // Rezhym dostupu : <http://eu.prostir.ua/view/238694.html>. – Data zvernennia : 18.01.2010.
11. Rozvytok turystychnoho biznesu rehionu: Navchalnyi posibnyk / [za red. doktora ekonomichnykh nauk, profesora Shkoly I. M.]. – Chernivtsi : Knyhy – KhKhI, 2007. – 292 s.
12. Ievropeyskyi Soiuz : polityka, ekonomika, pravo : navch. posib. / [za red. N. V. Antoniuk, M. M. Mykiiivcha]. – Lviv, 2005. – 532 s.

Статтю подано до редакції 10.11.2016 р.